

**D-uppsats inom magisterprogrammet
lärande, identitet och förändring**

**Författare:
Frida L Winnerstig**

**Makten och Härligheten
i
Mål 4-partnerskapen**

**en studie om vad som skedde när eu:s
princip/idé om samverkan i partnerskap
implementerades i den svenska ar-
betsmarknadskontexten**

**Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet
Sociologiska institutionen, Lunds universitet**

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Problemformulering	3
1.1.1 Partnerskap - vad är det?	3
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.2.1 Syfte	5
1.2.2 Frågeställningar	6
1.2.3 Den svenska kontexten - vad är det?	7
1.3 Avgränsningar	9
1.4 Tillvägagångssätt och material	10
1.4.1 Kvalitativa metoder	10
1.4.2 Författarens roll i Mål 4	11
2. Partnerskapsfenomenet i den svenska praktiken	13
2.1 Växtkraft Mål 4-programmet - en kort presentation	13
2.2 Partnerskapsbegreppet i Mål 4-programmet	14
2.3 Implementering av partnerskapsbegreppet	16
2.3.1 Övervakningskommitténs hantering av partnerskapsbegreppet	17
2.3.2 Ordförandekonferensens hantering av partnerskapsbegreppet	19
2.3.3 Utvärderarnas hantering av partnerskapsbegreppet	22
2.3.4 Arbetsmarknadens organisationer i ÖKs ”testamente”	24
3. Partnerskapsbegreppet landar i Sverige - en analys	26
3.1 EUs grundläggande partnerskapsprincip i den svenska kontexten	26
3.1.1 Partnerskapsdefinitioner	26
3.1.2 Partnerskapsbegreppet i det grundläggande dokumentet	26
3.1.3 Treparsamverkan - ett svenskt problem	27
3.2 Partnerskapsbegreppet som det lyfts fram vid implementeringen	28
3.2.1 Övervakningskommitténs partnerskapsidé	28
3.2.2 De regionala kommittéernas partnerskapsidé	30
3.2.3 Utvärderarnas partnerskapsidé	31
3.2.4 Arbetsmarknadens organisationers partnerskapsidé	31
4. Den svenska implementeringen - några viktiga karakteristika	33
4.1 Regionalisering	33
4.2 Partners och parter - betydelsen av bokstaven n	34
4.3 Tillämpning och definition	34
Källförteckning	36
Böcker och artiklar	36
Opublicerade dokument	37

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Efter en jämn folkomröstning gick Sverige med i den Europeiska unionen (EU) den 1 januari 1995. I och med Sveriges medlemskap fick vi bidra till samt ta del av EUs gemensamma strukturfonder, nämligen social-, jordbruks-, regional- och fiskerifonden, som tillsammans utgör drygt en tredjedel av EU:s samlade budget. Den övergripande målsättningen med dessa fonder är att öka den *ekonomiska* och *sociala* integrationen mellan medlemsländerna samt motverka *regionala* skillnader. Sveriges andel av strukturfonderna var ca 13 miljarder svenska kronor under den första medlemskapsperioden åren 1995-2000.

I samband med implementeringen av dessa fonder började ett nytt begrepp att användas relativt flitigt i vårt land, nämligen *partnerskap*. Att arbeta och organisera sig i form av s k partnerskap tycktes vara en av grundförutsättningarna för implementeringen av EUs olika strukturfondsprogram. Värt att notera är att även själva begreppet *partnerskap* spred sig till helt svenska politiska fenomen som t ex de regionala tillväxtavtalen¹. Vad bestod då denna partnerskapstanke av, vad innebar den i praktiken för svenskt vidkommande och varför synes den vara så attraktiv?

1.1.1 Partnerskap - vad är det?

Av de relativt få forskare som har studerat EUs partnerskapsfenom i svensk kontext är flertalet överens om att någon vedertagen definition av begreppet *partnerskap* **inte** finns i dagsläget. Erik Westerholm menar i *Partnerskap - ett modeord eller ett nytt samhälle?* (1999) att begreppet används i olika betydelser och att det även är ”politiskt töjbart” (ibid, s 4). Hans grundantagande är dock att partnerskap i sig ses som något positivt, som har med öppenhet och gemenskap att göra, och antyder en vilja att låta många olika aktörer delta (ibid).

Jörgen Olsson ställer också initialt frågan i sin studie om *Regionala partnerskap - utveckling på bekostnad av demokratin?* (2000) vad partnerskap egentligen är. Även han menar att det

inte finns någon entydig definition, men hävdar att man med partnerskapsbegreppet genomgående syftar på ”ett formaliserat samarbete mellan olika aktörer av betydelse för den svenska samhällsutvecklingen” (ibid, s 10). Vidare att syftet med partnerskapen är att ”genom delaktighet mobilisera och samordna resurser och därigenom effektivisera utvecklingsarbetet.” (ibid).

Göran Hallin menar i sin studie *Partnerskap i regionalt utvecklingsarbete: lösa förbindelser eller lösta problem?* (2000) att så länge man **inte** preciserar vad man menar med partnerskap, så förstår vi inte heller ”hur de inbördes styrkeförhållandena i de faktiska partnerskapen skapar ramarna för vad vi kan åstadkomma med partnerskap.” (2000, s18). Detta innebär att Hallin anser att det är av största vikt att tydliggöra begreppet och han ger det följande *preliminära* definition:

”Partnerskap är i regionalt utvecklingsarbete en form av samverkan mellan aktörer vars mål, utgångspunkter och villkor är olika, men som inom ramen för sina olika inbördes mål identifierat en gemensam delmängd kring vilken samverkan kan byggas.” (ibid, s 19)

Europeiska kommissionen definierade partnerskapsprincipen år 1988 som:

”Close consultation between the Commission, the member states concerned and the competent authorities designed by the latter at national, regional, local or other level, with each party acting as a partner in pursuit of a common goal” (Regulation (EEC) 2052/88).

Diskussionen om EUs partnerskapsidéns implementering i den svenska kontexten präglas av såväl positiva som negativa förtecken. Förespråkarna talar lyriskt om ett nytt och framgångsrikt sätt att arbeta med utvecklingsprojekt, medan de mer tveksamma diskuterar negativa implikationer på den representativa demokratin, bl a genom att beslut flyttas från det offentliga rummet till olika partnerskap utan erforderlig insyn. Däremellan finns hela skalan vilket kan illustreras av några (forskar)röster i debatten: Westerholm menar att det underliggande antagandet om att partnerskap skulle vara en framgångsrik form för utvecklingsarbete till stor del fortfarande är obevisat (1999, s 5). Olsson konstaterar i sin tur att partnerskapen genomgåen-

¹ De regionala tillväxtavtal (RTA) är nytt instrument för lokal och regional utveckling som beslutades våren 1998 av Sveriges riksdag. Syftet är förbättrad samordning av statliga åtgärder och resurser samt förbättrad och effektivare samverkan mellan näringsliv och offentliga aktörer.

de saknar formella beslutsbefogenheter och inte heller är rättsligt reglerade, men att syftet är ”att genom delaktighet mobilisera och samordna resurser och därigenom effektivisera utvecklingsarbetet”. (2000, s 10).

1.2 Syfte och frågeställningar

1.2.1 Syfte

Jag anser att det är många intressanta frågor som infinner sig utifrån ovanstående som är värda att utforska. Mitt syfte med studien är **att i ett strukturellt perspektiv analysera vad som sker - och varför - när EUs princip/idé om samverkan i partnerskap implementeras i den svenska arbetsmarknadskontexten**. Detta analyseras genom att studera **strukturfondsprogrammet Växtkraft Mål 4** under dess programperiod åren 1995-2000.

Anledningen till att jag använder ”strukturellt perspektiv” är att jag har valt att betona det som återfinns i strukturen, dvs att se till hur samspelet mellan medverkande aktörer är organiserat och hur det i praktiken utformas. Jag söker härigenom med breda penseldrag teckna Partnerskapsbilden i Mål 4-programmet samt att analysera denna. Då det gäller ”EUs princip/idé om samverkan i partnerskap” har jag redan i inledningen tagit hjälp av (svenska) forskare för att tränga in i partnerskapsbegreppet (avsnitt 1.1.1). Det framkom att det **inte** finns någon allmänt vedertagen definition av fenomenet, men Hallin är den som går längst i sitt definitionsarbete och ger åtminstone en preliminär sådan, som dock rör *regionalt* utvecklingsarbete.

Rörande syftesformuleringens fokus på ”strukturfondsprogrammet Växtkraft Mål 4” var det en väl avgränsad aktivitet i både tid och rum (se vidare avsnitt 2.1). Slutligen studeras dessa storheter i det sammanhang där det implementeras, nämligen på svensk arbetsmarknad, ovan benämnd ”den svenska arbetsmarknadskontexten”. För att öka förståelsen för detta fenomen tar jag bl a hjälp av Pia Forsbergs forskning på området - se nedan (avsnitt 1.2.3).

1.2.2 Frågeställningar

Genom att studera implementeringen av EUs partnerskapsidé i Sverige söker jag i första hand svar på följande **forskningsfrågeställningar**:

A) På vilket sätt fungerade EUs grundläggande partnerskapsprincip i den svenska arbetsmarknadskontexten?

Här utgår jag ifrån att när Växtkraft Mål 4-programmet skulle implementeras i Sverige skapades en delvis ny struktur med ansvar för genomförandet. I denna struktur återfinns fenomen som vi i Sverige kan sägas vara tämligen familjära med, t ex bildandet av en statlig myndighet med ansvar för EU-medlen, men även sådant som inte kanske kan sägas vara lika känt, t ex samarbete med Europeiska kommissionen och utvecklingsarbete inom ramen för EUs partnerskap. För att förstå denna ”Mål 4-struktur” görs en presentation av Mål 4-programmet i avsnitt 2.1 där också den svenska kontexten i mitten av 1990-talet penetreras (vilket även sker i avsnitt 1.2.3)

För att vidare kunna analysera på vilket sätt EUs grundläggande partnerskapsprincip fungerade i den svenska arbetsmarknadskontexten har jag valt att avgränsa till att studera hanterandet av själva *begreppet* ”partnerskap”. Det gör jag dels genom att studera hur begreppet hanteras i de grundläggande styrdokumenterna (mer om detta i avsnitt 2.2), dels studium av hur de centrala organen i Mål 4-programmet väljer att operationalisera partnerskapsbegreppet vid själva implementeringen (avsnitt 2.3). Här har jag avgränsat de ”centrala Mål 4-organen” till de partnerskap som i enlighet med organisationsstrukturen återfinns både regionalt och centralt, samt till de utvärderare som ges stor betydelse i EU-sammanhang. Jag har dock, främst av utrymmesskäl, valt att avstå från att undersöka fler organs hanterande av partnerskapsbegreppet, t ex den statliga EU-myndigheten.

B) Vad är det som lyfts fram vid implementeringen av denna typ av partnerskapssamverkan?

Utifrån det som kommer fram vid studiet av den första frågeställningen gör jag en genomgång av vad det är som specifikt lyfts fram av partnerskapen själva i deras officiella ställningstagande och agerande och frågar mig varför just detta. Här återfinns också tiden som

en dimension att beakta då jag menar att partnerskapstänkandet inte en gång för alla var färdigt i och med EUs definition (år 1988), utan utvecklades och fick sin svenska utformning i en process under den femåriga programperioden då Mål 4 byggdes upp, genomfördes och avslutades. Även i det här avseendet analyseras den utvärdering som gjordes i enlighet med de grundläggande dokumenten (se vidare kapitel 3).

C) Hur kan vi förstå och förklara dessa resultat?

Slutligen vill jag genom min studie förstå och förklara partnerskapsfenomenet. Detta låter sig naturligtvis göras på flera olika sätt - jag gör det genom att kombinera det jag har kommit fram till i A och B-frågeställningarna ovan samt kopplar dessa resultat till andra forskares resonemang för att öka förståelsen för skeendet när EUs princip/idé om samverkan i partnerskap implementeras i den svenska arbetsmarknadskontexten (se vidare kapitel 3 och 4).

1.2.3 Den svenska kontexten - vad är det?

För att kunna diskutera på vilket sätt EUs grundläggande partnerskapsprincip fungerade i den svenska kontexten har jag tagit hjälp av bl a Forsbergs studie rörande *Nya former för institutionaliserat samarbete mellan stat, arbete och kapital* (2000) som delvis bygger på hennes licentiatavhandling *Välfärd, arbetsmarknad och korporativa institutioner*. Hur såg då den svenska kontexten ut i mitten av 1990-talet när EUs partnerskapsidé landade i Sverige?

Forsberg menar att det som har varit utmärkande för den svenska modellen är att arbetsmarknadens parter (med eller utan statens medverkan) i Sverige, till skillnad från utvecklingen i många andra länder, har ”skapat institutioner som samtidigt betonat ekonomisk tillväxt och social trygghet” (2000, s 125). Ytterligare karaktäristiska drag för den svenska modellen är ”det utrymme för deltagande och makt som har skapats för intresseorganisationerna genom de korporativa dragen inom svensk politik.” (ibid, s 123). En speciell balans har alltså upprätthållits mellan ”demokratisk parlamentarism och klassbaserad organisationsmakt” (ibid).

Den svenska modellen bygger på förhållandena på den svenska arbetsmarknaden och ”tar avstamp i den tidiga industrialismens oreglerade arbetsmarknad och går mot en ökad re-

glering via avtal mellan fackföreningar och arbetsgivare, i stor utsträckning utan statlig inblandning.” (ibid, s 129). Kring förrföra sekelskiftet skapade parterna på arbetsmarknaden förutsättningar för en mer kollektiv reglering av arbetsvillkoren. Det klassiska Saltsjöbadsavtalet träffas år 1938, dock under ett överhängande hot om vittgående lagstiftning främst rörande restriktioner i konflikträtten. Denna ”saltsjöbadsanda” utgjorde grunden för en omfattande partssamverkan för många decennier framöver i Sverige.

Den svenska modellen har, enligt Forsberg, karaktäriserats av två slags korporatism: den första karaktäriseras av den ”institutionaliserade *tripartistiska* relationsformen mellan stat, kapital och arbete” (ibid, s 126). De tripartistiska arrangemangen har varit mest framträdande inom arbetsmarknadsområdet, t ex AMS, AMU, AMI och ALF.² Forsberg hänvisar till Rothstein (1992) som menar att arrangemanget med styrelsrepresentation har lett till att både arbetsgivare och fackföreningar fått reellt inflytande över utformningen av den praktiska politiken rörande dessa områden.

Den andra typen av korporatism upprättas, enligt Forsberg, av arbetsgivarnas och arbetstagarorganisationer **utan** statens direkta medverkan, dvs mellan kapital och arbete, och kallas sålunda ”*bipartistiska*” (ibid, s 126). Forsberg exemplifierar med de centrala löneförhandlingarna och den s k solidariska lönepolitiken, samt med partsorgan som Arbetarskyddsnämnden, trygghetsråd osv. Beslutsprocesserna i bägge dessa två typer av korporatism - tri- respektive bipartistisk - karaktäriseras, enligt Forsberg, ”av ett konsensus- och kompromissökande” (ibid, s 126, dock min kursivering).

Enligt Forsberg har karaktäristika för den svenska modellens korporativa strukturer och institutioner varit en hög grad av centralisering, vilket kan exemplifieras med att avtal och överenskommelser slöts mellan de *centrala* organisationsledningarna. Forsberg menar dock att den svenska modellen, där den politiska och ekonomiska arenan kraftigt har influerats av de stora intresseorganisationerna på arbetsmarknaden, nu har ”fallit” (ibid, s 123). De grundläggande förändringarna inleddes under 80-talet och kulminerade under 90-talen då ”de traditionella samverkansformerna mellan staten och organisationerna förändrats eller helt försvun-

² AMS - Arbetsmarknadsstyrelsen; AMU - Arbetsmarknadsutbildning; AMI - Arbetsmarknadsinstitutet; ALF - Arbetslivsfonden

nit.” (ibid, s 124). Enligt Forsberg rör detta framför allt de institutionaliserade tripartistiska relationsformerna mellan stat, kapital och arbete, som exemplifieras med att SAF år 1991 lämnar alla sina platser i myndigheternas styrelser och (den borgerliga) regeringen året efter beslutar att avskaffa de statliga verkens styrelsers representation från intressegrupper (ibid).

Forsberg nämner emellertid att det finns andra forskare som menar att korporatismens död **inte** kan sägas vara empiriskt belagd. Bl a Hermansson, Svensson och Öberg (1997) visar att de stora intresseorganisationernas deltagande visserligen har minskat påtagligt under de senaste decennierna, men de ingår fortfarande i en mängd organ.

Det är i denna svenska kontext som EUs partnerskapsidé landar. I föreliggande studie är det min avsikt att beskriva och analysera vad som sker under ”inflygningen”, på ”landningsbanan”, i ”transithallen” och på resan in i det svenska samhället via ”Arlandatåget” samt genom detta söka förstå och förklara varför vi får detta händelseförlopp och resultat.

1.3 Avgränsningar

För att göra min inledande problematisering om EUs partnerskapsprincip hanterbar inom ramen för en D-uppsats, har jag i syftet fokuserat att i ett strukturellt perspektiv analysera implementeringen av partnerskapsamverkan i den svenska arbetsmarknadskontexten. Jag har gjort ytterligare en avgränsning genom att välja att studera **ett** av strukturfondsprogrammen, nämligen Växtkraft Mål 4. Man hade naturligtvis kunnat studera flera strukturfondsprogram och/eller gjort det på europeisk nivå exempelvis, dvs fruktbara komparativa studier. Någonstans måste man dock dra gränsen och jag fann det mest fruktbart att göra det här till ett av strukturfondsprogrammen, dels beroende på att Mål 4-programmet har väckt uppmärksamhet - såväl lokalt, regionalt, nationellt som på den Europeiska arenan, dels beroende på min egen kännedom om verksamheten (se vidare avsnitt 1.4.2).

En annan avgränsning är att jag **inte** har för avsikt att göra någon värdering av själva innehållet i Mål 4-programmet, t ex genom studier av *enskilda Mål 4-projekt*. Den främsta anledningen till detta är att området redan är förhållandevis väl undersökt och att det har produce-

rats en mängd rapporter på såväl regional, nationell som europeisk nivå som t ex studien *Utvecklingskraft i små företag* (Nylund m fl 2000). Det förefaller mer spännande att studera det som är mindre väl utforskat.

1.4 Tillvägagångssätt och material

Hur ska jag då få mina frågeställningar besvarade? Med andra ord: hur går jag lämpligast tillväga för att kunna besvara mina forskningsfrågor och därigenom uppnå mitt syfte med denna studie, nämligen att i ett strukturellt perspektiv analysera vad som sker när EUs princip/idé om samverkan i partnerskap implementeras i den svenska arbetsmarknadskontexten och kunna förstå och förklara varför vi får dessa resultat. Inom vetenskapen finns ett antal olika arbetssätt/metoder att välja bland, som samtliga har sina för- respektive nackdelar, och jag har resonerat på följande sätt.

1.4.1 Kvalitativa metoder

Utifrån det material som jag har ”grävt fram” anser jag att det är lämpligast att använda kvalitativa metoder. Av de tre vanligt förekommande kvalitativa insamlingsmetoderna djupintervju, direktobservationer och dokumentstudie (Patton 1987, s 7), har jag valt att använda det sistnämnda. Jag har för avsikt att besvara mina forskningsfrågor ”på vilket sätt” och ”vad” genom att studera dokument och dokumenterade officiella uttalanden, något som med vetenskaplig terminologi brukar rubriceras kvalitativ innehållsanalys. Här finns naturligtvis problem med hur jag ska göra urvalet av dokument och uttalanden och jag har gått tillväga på följande sätt.

Mitt rå- eller källmaterial består av den grundläggande överenskommelsen mellan EU och Sverige om Mål 4-programmet, det s k samlade programdokumentet; sammanträdesprotokoll från den s k Övervakningskommittén; minnesanteckningar och uttalanden från de regionala ordförandekonferenserna samt utvärderingsrapporter. Detta material kommer att användas för att täcka den empiriska delen i studien. Jag har valt bort minnesanteckningar/protokoll från de regionala kommittéerna; de regionala planerna inkl årliga arbetsplaner samt enskilda organisationers uttalanden om Mål 4.

Då det gäller det teoretiska materialet har jag ”scannat av” problemområdet bl a via datasökningar på bibliotek och kan konstatera att det är relativt sett är mycket lite som har publicerats om EUs partnerskapsbegrepp, och än mindre om man kopplar det till svensk kontext. Detta beror sannolikt på att partnerskapsfenomenet är relativt nytt för svenskt vidkommande och sålunda relativt outforskat. Det som ändock har publicerats om partnerskap har oftast en regionalpolitisk inriktning, och jag har använt mig av detta material i min inledande problemformulering.

Pia Forsberg har emellertid i boken *Politiskt inflytande* (2000) publicerat en artikel om *Nya former för institutionaliserat samarbete mellan stat, arbete och kapital?* som har visat sig vara användbar såväl i mitt inledningskapitel som vid den avslutande analysen. Det teoretiska materialet har varit mig behjälplig vid synliggörandet och analyserandet samt möjliggjort vetenskapligt underbyggande av vissa slutsatser.

1.4.2 Författarens roll i Mål 4

Jag vill passa på att problematisera min egen kännedom om Mål 4-programmet. Jag ansvarade för Övervakningskommitténs sekretariat, vilket innebar samverkan på såväl lokal, regional, nationell som europeisk nivå i alla slags frågor som rörde Mål 4-programmet. Exempelvis regional fördelning av programmets budget om 3,3 miljarder, informations/kommunikationsstrategi, kontinuerlig utvärdering och strategisk utveckling. Jag arbetade under programperioden på Övervakningskommitténs uppdrag, var anställd av den statliga EU-myndigheten och finansierades av Arbetsmarknadsdepartementet (sedermera Näringsdepartementet).

En fråga jag ofta har ställt mig under denna forskningsprocess är vad min förförståelse, kunskap mm om Mål 4 har inneburit för mitt vetenskapliga förhållningssätt. Jag skulle kunna hävda att jag kan se det ingen oinsatt ser, men också samtidigt att jag varit förblindad. Avgörande i denna process har andra forskares alster varit - att kunna problematisera och teoretisera kring partnerskapsprincipen - de(t) har hjälpt mig att få distans till Mål 4-verksamheten. Ytterligare en distansskapande faktor är att jag sedan ett halvår tillbaka har ett nytt arbete och finns i en annan sektor.

Värt att notera i sammanhanget är problematiken kring ”going native” i observationsstudier som Patton beskriver (1987, s 76). Forskare som har ”gone native” klarar inte längre sitt forskningsuppdrag i och med att de har kommit att identifiera sig som urinvånare, som ”native”. Jag anser att min utveckling och problematik har varit den rakt motsatta. Man skulle kunna hävda att jag i mitt arbete med Mål 4-programmet har varit en urinvånare, en ”native”, och att jag genom denna studie arbetar på att bli forskare. Att så att säga ”go researcher” som med distans kan analysera, förklara och bidra till en ökad förståelse för partnerskapsfenomenet (jämför även Dahlgrens resonemang om *Forskaren som deltagare* i Holmer & Starrin (red) 1993, kap 5).

Jag har vidare under arbetets gång stämt av med nyckelpersoner på olika nivåer och i olika strukturer för att få så adekvat problemformulering om partnerskapsfenomenet som möjligt. Vid dessa avstämningar har jag upptäckt att dessa personer, förutom att ge såväl positiv som negativ återkoppling på mitt arbete, även gett uppslag och idéer till hur jag skulle kunna gå vidare i min studie. Jag är mycket tacksam över deras beredvillighet att bistå och trots deras eminenta hjälp vill jag vara tydlig med att de val som har gjorts alltid varit mina egna.

2. Partnerskapsfenomenet i den svenska praktiken

2.1 Växtkraft Mål 4-programmet - en kort presentation

Innan jag behandlar huvudfrågan om hur EUs partnerskapsbegrepp hanterades i den svenska kontexten görs här en kort presentation av innehållet i Mål 4-programmet, samt i vilken kontext det lanserades i (jämför även diskussion om den svenska modellen inledningsvis, avsnitt 1.2.3).

I mitten av 1990-talet råder stor arbetslöshet i Sverige. Många av de traditionella aktörerna och organisationerna synes vara handlingsförlamade inför det faktum att Sverige för första gången sedan efterkrigstiden uppvisade tvåsiffriga arbetslöshetstal - en omöjlig tanke i ett land där sysselsättnings- och arbetslinjen har varit den dominerande. Vid samma tidpunkt går vi med i EU och i med detta delar vi bl a EUs sysselsättningsstrategi, vars främsta medel är strukturfonderna.

Inom ramen för EUs strukturfonder återfinns sex målområden för svenskt vidkommande. Det *fyärde* målområdet, som syftar till att underlätta för anställda i samband med strukturomvandling - kallas helt enkelt ”Mål 4” - och delfinansieras via Europeiska socialfonden. Socialfondens syfte är att bidra till en utveckling av *mänskliga resurser* och *kompetens i vid mening* samt till förbättringar i *arbetsmarknadens sätt att fungera*.

Utifrån de olika målområdenas syften gjordes formella överenskommelser mellan EU och de enskilda nationalstaterna om programmets innehåll samt villkoren för implementering. De två huvudfrågorna som kan identifieras i det svenska Mål 4-programmets upplägg är dels *kompetensnivåer* och *anpassningsbarhet* hos den enskilde arbetstagaren, dels *konkurrenskraft* och *flexibilitet* i små och medelstora företag (i första hand upp till 50 anställda, men även upp till 250 kan förekomma). Mål 4-programmet i Sverige grundas på en överenskommelse mellan storheterna union och nationalstat, är ett nationellt program och bygger på ett regionaliserat genomförande.

Innehållsmässigt är syftet med det svenska Mål 4-programmet att genom offentliga stimulansmedel underlätta för småföretag och anställda att skapa *förändringskompetens*. Programmet grundläggande idé bygger på en koppling mellan en satsning på verksamhetsrelaterad kompetensutveckling av anställda i små och medelstora privata företag och ett förbättrat sätt att organisera arbetet, vilket sammantaget gynnar även småföretagens utveckling. Som enda land inom EU destinerades en mindre summa till insatser inom offentlig sektors vård- och omsorgsverksamhet (max 15%).

”Mål 4-metoden” förutsätter hög grad av delaktighet - alla anställda i företaget genomför i ett första steg en analys av kompetens- och utvecklingsbehovet i företaget, ibland med hjälp av ett sk vägledningsmaterial och/eller extern resurs. På grundval av analysens resultat upprättas en handlingsplan som bl a omfattar individuella kompetensutvecklingsplaner för de anställda samt en utvecklad arbetsorganisation (s k Steg 1). I ett andra steg genomförs kompetensutvecklingen (s k Steg 2). Stöd till analys och (kompetens)utveckling i nätverk kan även förekomma (s k Åtgärd 3). *Delaktighet* är Mål 4-programmets viktigaste nyckelord.

Det svenska Mål 4-programmet omfattade över 30 000 projekt och involverade fler än 300 000 individer till en (stimulans)kostnad om dryga 3 miljarder kronor, till hälften finansierad av EU och till hälften av den svenska staten. De deltagande företagen stod för halva totalkostnaden själva, vilket innebar en sammantagen satsning om knappa 6 miljarder svenska kronor under programperiodens fem år.

2.2 Partnerskapsbegreppet i Mål 4-programmet

Till grund för Växtkraft Mål 4-programmet i Sverige finns alltså en skriftlig överenskommelse mellan Europeiska kommissionen och konungariket Sverige, som förhandlades fram under vårt första år som medlemmar (1995). Om man studerar partnerskapsbegreppet i detta grundläggande dokument, det så kallade samlade programdokumentet (SPDn), behandlas begreppet på följande två sätt.

För det första konstateras i det samlade programdokumentet (SPDn) att *partnerskap* är en av strukturfondernas fyra huvudprinciper - de tre övriga är programplanering, koncentration och

additionalitet³ (s 20). Denna partnerskapsprincip beskrivs kortfattat och utan vidare kommentar på följande vis:

”För fondens förvaltning ansvarar ett partnerskap bestående av alla berörda företrädare med intresse av fondens handlingsinriktning och utdelning, däribland ekonomiska parter och arbetsmarknadens parter som skall utses av medlemsstaterna.” (s 21)

I den engelska versionen återfinns följande lydelse:

”The management of the fund is the responsibility of a partnership containing all relevant representatives with an interest in the strategy for and delivery of the fund, including those of the economic and social partners to be designated by the Member States.” (p 21)

För det andra så beskrivs den organisationsstruktur som ska gälla för genomförandet av Mål 4, med fokus på just partnerskap såväl centralt som regionalt. I SPDn stipuleras att en övervakningskommitté ska inrättas, likaså regionala kommittéer på länsnivå (s 44). Övervakningskommittén kan betraktas som det övergripande ”centrala” partnerskapet och ska enligt SPDn spela en strategisk roll då det gäller att övervaka, utvärdera och anpassa målen, prioriteringarna och åtgärderna i SPDn samt fördela mål 4-medlen mellan regionerna (ibid).

Ledamöterna i Övervakningskommittén kan delas in i fyra kategorier: 1) departement och statliga myndigheter; 2) arbetsmarknadens och näringslivets organisationer; 3) EU samt 4) övriga.⁴ Övervakningskommittén (ÖK) leds av Arbetsmarknadsdepartementet (sedermera Näringsdepartementet) och biträds av ett sekretariat. ÖKs sekretariat har till uppgift att utarbeta möteshandlingar, rapporter, dagordning samt protokoll och placeras vid den svenska EU-myndigheten. Vidare ska ÖK i enlighet med avtalet tillsätta en arbetsgrupp som främst har till

³ ”Additionalitet” innebär att EU-medlen ska ge ett mervärde och inte ersätta andra typer av offentligt finansierade satsningar.

⁴ Företrädare från

- 1) ”departement och statliga myndigheter” innebär Social-, Utbildnings-, Närings-, Civil- och Arbetsmarknadsdepartementet, Arbetarskyddsstyrelsen, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Arbetslivsinstitutet (ALI), Rådet för arbetslivsforskning (RALF), Högskoleverket, Statens Skolverk samt Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK)
- 2) ”arbetsmarknadens och näringslivets organisationer” innebär Företagarnas Riksorganisation (FR), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Svenska Arbetsgivareförening (SAF), Svenska Kommunförbundet samt Landstingsförbundet
- 3) ”EU” innebär Europeiska kommissionen och Europeiska investeringsbanken

uppgift att ansvara för den fortlöpande utvärderingen av Mål 4-programmet samt tillse att rapporter om effekter av de projekt som är Mål 4-finansierade produceras och ge ÖK råd vid strategiska vägval (s 45). Det betonas i SPDn att om de mål som är uppsatta ska kunna uppnås krävs ett ”kraftigt stöd hos de berörda” (s 44) och det ska finnas utrymme att utvidga antalet medlemmar i ÖK under programperioden om så bedöms lämpligt (ibid).

Så långt partnerskapet på central nivå. I SPDn återfinns även inom ramen för organisationsstrukturen skrivningar om den svenska myndighet som på central nivå har ansvaret för den dagliga samordningen och förvaltningen av Mål 4-programmet, dock under ÖKs överinseende (s 45). Vidare framgår att denna myndighet, Svenska EU Programkontoret, huvudsakligen ska finansieras av den svenska staten (ibid).

I SPDn fastslås att på länsnivå ska ”regionala kommittéer säkerställa fullständig medverkan av de berörda på länsnivå.” (s 44). Det betonas att de regionala partnerskapen (kommittéerna) ska ”företräda arbetsmarknadens parter, alla relevanta myndigheter på regional och kommunal nivå, näringslivsorganisationer samt den sociala ekonomin.” (s 44). De regionala partnerskapens uppgifter sägs bl a vara att göra planer för varje region och att välja ut projekt inom varje län samt att rapportera resultatet av detta till ÖK. Även i det här sammanhanget betonas att ett framgångsrikt genomförande av Mål 4-programmet är avhängigt ”det regionala partnerskapets förmåga och villighet att driva processen framåt.” (s 45).

Om Svenska EU Programkontoret på regional nivå avtalas följande: ”Den av EU-programkontoret anställde regionale samordnaren... kommer att ingå i den regionala kommittén... och skall administrera checksystemet⁵ och ansvara för att urvalet av projekt i den regionala kommittén motsvarar programdokumentets prioriteringar och åtgärder” (s 45).

2.3 Implementering av partnerskapsbegreppet

4) ”övriga” innebär Folkbildningsrådet och Kooperativa rådet samt år 1998 adjungeras en gemensam representant för de tre arbetsgivarorganisationerna inom den sociala ekonomin, nämligen KFO

⁵ ”Checksystemet” syftade till att med bibehållen kvalitet nyttja ett förenklat sätt att administrera merparten av programmets medel till de deltagande företagen, dvs Mål 4-projekten.

Hur hanterades då partnerskapsbegreppet av de centrala organen i Mål 4-programmet när det implementeras i den svenska kontexten? De centrala organen i Mål 4 har jag bedömt vara Övervakningskommittén (ÖK), de regionala kommittéerna (RK) samt de av ÖK kontrakterade utvärderarna (jämför diskussionen i avsnitt 1.2.2). Jag har låtit RK komma till uttryck genom deras ordförande och vice ordförande, vilket inte är helt tillfredsställande då regionala olikheter troligtvis inte kommer till sin rätt, men bl a av utrymmesskäl en möjlig lösning.

2.3.1 Övervakningskommitténs hantering av partnerskapsbegreppet

Om vi inleder med Övervakningskommitténs hantering av partnerskapsbegreppet initieras detta vid ÖKs första möte i april 1996. Vid denna tidpunkt är det ungefär ett år sedan det svenska programförslaget överlämnades till kommissionen och förhandlingarna inleddes. Dessa avtalsförhandlingar intensifierades under hösten 1995, parallellt med ett svenskt uppstartsarbete framför allt i form av framväxten av regionala partnerskap.

I februari 1996 blir Europeiska kommissionen och konungariket Sverige överens om innehållet i det svenska Mål 4-programmet och avtalet - SPDn - undertecknas. Den 1 april samma år träffas alltså ÖK för första gången i den konstellation som SPDn stipulerar⁶. En svensk ”inre kärna” av ÖK-ledamöter har emellertid träffats under hela förhandlingsperioden⁷, andra har inte varit med i detta arbete. Sammantaget innebär det att ledamöterna har olika ingångar till arbetet när de började verka som Övervakningskommitté för Mål 4-programmet.

Vid ÖKs första möte togs några av de grundläggande besluten för Mål 4-programmets implementering i den svenska arbetsmarknadskontexten. Dessa byggde, naturligt nog, på SPDn men innebar förtydliganden och utveckling av densamma. Själva partnerskapsbegreppet behandlas då på två sätt. *För det första* antas en arbetsordning som reglerar vad det ”centrala” partnerskapet, dvs ÖK, har till uppgift och mandat i Mål 4-programmet. Arbetsordningen bygger helt och hållet på SPDns skrivningar som refererats ovan (avsnitt 2.2), dvs att spela en strategisk roll då det gäller övervaka, utvärdera och anpassa målen, prioriteringarna och åt-

⁶ De organisationer som omtalas i SPDn nominerade kandidater till ÖK och regeringen beslutade i enlighet med dessa nomineringar.

⁷ Detta skedde i form av den rådgivande *Nämnden för kompetensutveckling* som var knuten till Svenska EU Programkontoret.

gärdena i SPDn samt fördela mål 4-medlen mellan regionerna. Följande tillägg görs dock som innebär att ÖK ska ”ge råd i frågor som hänskjuts till den från de regionala kommittéerna.” (ÖK 96/1 § 4 ”Arbetsordning...”, s 3).

För det andra hanteras partnerskapsbegreppet genom att ÖK beslutar om riktlinjer för arbetet i de regionala kommittéerna (RK). Även här grundas beslutet på SPDns skrivningar om vad RK innehar för uppgifter som refererats ovan (avsnitt 2.2), dvs att bl a göra planer för varje region och att välja ut projekt inom varje län, samt att rapportera resultatet av detta till ÖK. Det tillades av ÖK att ”Kommissionen får sända en representant som observatör på de regionala kommittéernas möten.” (ÖK 96/1 § 7 ”Riktlinjer...”, s 1).

Med anledning av detta ärende önskar SAF få följande protokollsanteckning: ”ett villkor för SAFs medverkan i de regionala partnerskapen är, att dessas roll är rådgivande och främjande och inte har rollen som myndighet med beslutsansvar. De beslutsfattande funktionerna åligger enligt SAFs mening EU Programkontoret och de regionala samordnare som Programkontoret anställt.” (ÖK 96/1, s 3).

Till detta ärende om riktlinjer för arbetet i de regionala kommittéernas återfinns, i form av en bilaga, ett *Policydokument för genomförande av Mål 4 på regional nivå*. Denna bilaga bygger på skrivningarna i SPDn med följande partnerskapsrelaterade tillägg som **inte** återfinns i SPDn: ”Varje region beslutar själva om det regionala partnerskapets sammansättning.” (s 2) samt att ”Arbetsmarknadens parter förutsätts vara de främsta bärarna av programmet.” (ibid). Definitionen av dem som icke var önskvärda som ledamöter i partnerskapet förtydligas genom följande skrivning: ”Företrädare för dem som kan erbjuda tjänster för Växtkraft Mål 4, t ex säljare av utbildning, bör ej ingå i partnerskapet, men kan knytas på annat sätt till programmet.” (ibid).

Slutligen specificeras partnerskapets uppgifter även i policydokumentet: ”Partnerskapet utgör organ för regional samordning och genomförande av den regionala planen.” De enskilda aktörernas medverkan i partnerskapet behandlas på följande sätt: ”Varje part ingår med sin speciella kompetens, resurser och intressen och skall vara med i hela processen från utredning och

formulering av planen till organisation av genomförandet inklusive information och utvärdering.” (ibid) och med slutklämman ”Partnerskapet bör eftersträva enighet.” (ibid).

Vid en genomgång av ÖKs samtliga möteshandlingar och protokoll från perioden 1996-2000 då ÖK sammanträdde tre gånger per år hanteras inte partnerskapsbegreppet mer ingående än det som skedde vid det första mötet och redovisats ovan. Med några tillägg: den arbetsgrupp för utvärdering (ÖKs AU) som omtalas i SPDn tillsätts och blir med tiden synnerligen aktiv; ÖK tackar de regionala kommittéerna för att de hade tillskrivit dem (ÖK 97/1 § 9 och § 13); ÖK inhämtar synpunkter från de regionala kommittéerna inför utvärderarna IM-gruppens delrapport (ÖK 98/6 § 6b). I februari 1999 ger ÖK en reaktion på en revisionsrapport från DG V⁸ där det i rapporten konstateras att ”de regionala samordnarnas utökade befogenheter i beslutsprocessen anses ej vara förenliga med kraven på intern kontroll och en korrekt handläggning” (ÖK 99/1 § 8). ÖK svarar i enlighet med dess arbetsgrupps förslag:

”Ang den svenska konstruktionen med regionala partnerskap som inkluderar en statligt anställd samordnare och dennas befogenhet i beslutsprocessen konstaterar ÖKs AU att detta är ett förhandlingsresultat som möjliggör de avtalsslutande parternas aktiva deltagande i Mål 4-kommittéerna kombinerat med god svensk förvaltningstradition med hanterande av offentliga medel av statligt anställda.” (ÖK 99/1 § 8).

Slutligen vid sitt sista möte i september 1999 konstaterar ÖK ”att de stöder det som framkommit i utvärderingsrapporten”⁹ (ÖK 99/3 § 4) och uttalade att den ”ska beaktas i mål 3-arbetet” (ibid), dvs nästkommande programperiod.

2.3.2 Ordförandekonferensens hantering av partnerskapsbegreppet

När Mål 4-programmet varit operativt i omkring ett halvår beslutar ordförande och vice ordförande från de regionala partnerskapen att träffas för första gången. Detta sker under en hel-dagskonferens i december 1996, för att ”dra slutsatser av gemensamma erfarenheter efter de första intensiva uppstartsmånaderna och därigenom skapa en gemensam plattform för fortsatt kreativt arbete med Växtkraft Mål 4.” (Inbjudan till den 5 december 1996 som återfinns i ÖK

⁸ DG V - Direktorat General V - responsible for employment and social affairs

⁹ dvs IM-gruppens slututvärderingsrapport från september 1999

97/1 § 13 a ”Skrivelser”). En av de tre dagordningspunkterna rör just rollerna för de regionala partnerskapen, Övervakningskommittén samt Programkontoret regionalt och centralt (Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 5 december 1996).

Konferensdeltagarna enas om att till ÖK göra ett uttalande beträffande nio områden - av dessa nio handlar fem om partnerskapen och dessas arbetsförutsättningar. Angående partnerskapsbegreppet betonas följande: ”Den regionala kommittén har ett ansvar som inte är av juridisk karaktär” och att ”Samordnarna skall ha ansvar, befogenhet och resurser” (ibid, s 2). De övriga tre områdena gäller konferensens uttalande att det är den regionala plan som har utarbetats av RK som gäller och att den följs upp av partnerskapen själva; att RK till ÖK kompletterar detta grunddokument med årliga arbetsplaner. För det tredje, slutligen, kräver de en regionalt specificerad ”penningpott” som gäller för hela programperioden för att kunna planera långsiktigt och inte tvingas invänta årlig tilldelning från ÖK (ibid).

Vid denna första ordförandekonferens bestämmer sig deltagarna för att fortsätta träffas regelbundet, ungefär två gånger per år. Vidare spikas ordningen att det fortsatt är två av dem själva som är mötesledare med helhetsansvar för konferensens, dvs ansvar för allt ifrån dagordning till uppföljning och att detta är ett uppdrag som ska cirkulera mellan partnerskapen.

Vid nästa ordförandeträff hösten 1997 kräver konferensdeltagarna att den utvärdering av Mål 4-programmet som pågår måste ha medverkan från de regionala partnerskapen. Vidare gör konferensen ett gemensamt uttalande inför regeringens ställningstagande angående nästa generations strukturfonder, som innebär att det är Mål 4-konceptet som ska utvecklas och att man därigenom bibehåller ”både Mål 4s styrsystem och Mål 4-andan.” (Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 28 augusti 1997, s 2).

I uttalandet till regeringen framhålls dels verksamhetens innehåll, dels organisationen. Angående organisationen menar de regionala partnerskapens ordföranden och vice ordföranden att den:

”utgår från en utvecklad **målstyrning** där verksamheten är **starkt decentraliserad**. De lokala och regionala förutsättningarna kommer till uttryck vid planering, urval/prioritering och ger kraft åt målstyrningen inför beslut. Uppbyggnaden av de **frivilli-**

ga och partssammansatta regionala kommittéerna med betoning på att det är arbetsmarknadens parter som är de främsta bärarna av programmet. Parternas engagemang och ansvar - lokalt, regionalt och centralt - för genomförandet har stor betydelse för det genomslag programmet fått. Det nära samspelet mellan den av Svenska EU Programkontoret anställde regionala samordnaren, dvs myndigheten, och regionala kommittén är också det en av hörnstenarna. Regionalt upprättade planer utgör den samlade strategin och är ”ledstång” för samordnaren inför beslut.” (Uttalande tillsänt regeringen 1997-09-11 ”Strukturfonderna efter år 2000”, s 2 - obs! deras fetmarkeringar).

Vid ordförande och vice ordförandes tredje möte i början av år 1998 vänds fokus mer ”inåt” i Mål 4-strukturen och kvalitetssäkring av projekten står på dagordningen - även här diskuteras dock vilken roll partnerskapet har i detta kvalitetsarbete (Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 5 februari 1998). En gemensam skrivelse tillsänds ånyo regeringen där det framgår att parterna önskar ha aktiv del i utformningen av det nya Mål 3-programmet (ibid, s 5). Det framhålls angående partnerskapsdimensionen att:

”Arbetsmarknadens parter och Svenska EU Programkontoret har under nuvarande programperiod utvecklat en väl fungerande modell för samverkan mellan parterna på arbetsmarknaden, statlig förvaltning och hela det ingående partnerskapet.” (Uttalande tillsänt Arbetsmarknads- och Näringsministrarna 1998-03-06 ”Hemställan om delaktighet i utformningen av Europeiska socialfondens program efter år 2000”, s 1)

Även den fjärde Ordförandekonferensen är mer ”intern” i sitt slag. Gruppdiskussionerna rör dock partnerskapsbegreppet bl a genom att man diskuterar hur tillvarata Mål 4’s syften i den nya organisationen (”Mål 4-strukturen”), hur deltagande parter har uppfattat Mål 4 och sina roller hittills, samt frågan om arbetsmarknadens parter verkligen är bärare av programmet. Slutligen ställs frågan om det blir bättre med större regional frihet. (Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 27 augusti 1998).

Syftet med den femte och näst sista ordförandekonferensen är att sikta in sig på framtiden genom att ”a) samla partnerskapens synpunkter och erfarenheter, b) formulera grundläggande ståndpunkter och c) förmedla budskap till departement och beslutsfattare” (Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 10 februari 1999, s 1).

Utifrån en enkät¹⁰ till regionala partnerskapen vintern 1999 angående ”Partnerskapens synpunkter på Mål 4-organisationen med Partnerskap och Programkontor” lyfts följande positiva erfarenheter fram: ”partnerskapets inflytande - en innovation; den regionala förankringen; partnerskapet ger riktlinjer, förutsättningar och policy; rak och bra kommunikation; samarbetet i stort lovordas” (ibid, s 3) och följande negativa: ”bemanningsprocessen; informationsstarten trevande; rättsosäkerhet p g a underifrån-perspektivet; utbetalningssystemet; nätverksamverkan - lättare att säga än att göra” (ibid).

Mötesledarna sammanfattande konferensens budskap beträffande partnerskapsdimensionen inför kommande programperiod som ”Aktiva, engagerade partnerskap som är styrande och uppföljande!” (ibid, s 6) och inom parentes: ”Beslut och kontroll görs av myndigheten” (ibid).

Den sjätte och för Mål 4-programperioden sista ordförandekonferensen var helt och hållet inriktad på nästa programperiod och hanterade **inte** Mål 4-partnerskapsbegreppet, varför den inte vidare berörs här. (Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 15-16 september 1999).

2.3.3 Utvärderarnas hantering av partnerskapsbegreppet

Mål 4-programmet följs av utvärderare under i stort sett hela programperioden i enlighet med skrivningar i SPDn och beslut på ÖK-möten. Åren 1997-1999 innehar företaget ”IM-gruppen i Uppsala AB” uppdraget att på nationell basis utvärdera Mål 4. Under år 1998 får de även i uppdrag att specialstudera partnerskapens roll i Växtkraft Mål 4 för Statskontorets räkning.

Utvärderarnas rapporter bygger på studier av dokument och intervjuer av centrala och regionala Mål 4-aktörer, dvs företrädare för partnerskap, Svenska EU Programkontoret samt små företag och deras anställda främst under år 1998. Tonvikten ligger på att ta reda på hur implementeringen av Mål 4-programmet fungerade i praktiken - ”ute i verkligheten”. Vidare görs en funktions- och resultatanalys för att studera Mål 4-metodens mervärde. I rapporten till

¹⁰ Enkätens kvalitet kan diskuteras, bl a då den besvarades av vissa partnerskap tillsammans, medan andra svarade organisationsvis. Därpå har en sammanfattning gjorts av konferensens mötesledare där det ovanstående citerade har valts ut av dessa mötesledare.

Statskontoret fokuseras ”Partnerskapens roll i Växtkraft Mål 4” och IM-gruppen undersöker följande län: Stockholm, Uppsala, Östergötland, Värmland och Västernorrland.

Angående denna studies fokus på partnerskapsbegreppets hantering noterar jag att IM-gruppen i rapporten till Statskontoret utifrån sina intervjuer med partnerskapsledamöter konstaterar att:

”Bildandet av de regionala partnerskapen har i de flesta fall skett på initiativ av länsstyrelserna. ... Länsstyrelserna visade tidigt ett stort intresse för att ta ansvaret för genomförandet av programmet. ... Från länsarbetsnämndernas (LAN) sida ansåg man att Mål 4 inom ramen för LAN:s verksamhet skulle kunna medföra stora samordningsvinster med Mål 3. När arbetsmarknadens parter, främst LO och SAF, fick klart för sig vad Mål 4 programmet egentligen syftade till tog de tillsammans initiativ för att ta ledningen i bildandet av de regionala partnerskapen. Det var en mycket klar önskan från parternas sida att Mål 4 så långt som möjligt skulle ligga utanför de traditionella myndigheternas kontroll. ... Genom Mål 4 fick för första gången arbetsmarknadens parter ett reellt inflytande över hur näringslivs- och arbetsmarknadspolitikerna skulle skötas. ... Ord som *’en ny Salt-sjöbadsanda’* används ofta för att beskriva arbetet i partnerskapen.” (1998, s 4-8).

Under rubriken *Slutsatser inför kommande generation av program* konstaterar utvärderarna i samma rapport att:

”Det finns hos de regionala partnerskapen en stark tilltro till den nu prövade arbetsformen och många deltagare i partnerskapen ser det som en betydande fördel att arbetsmarknadens parter nu hittat en ny och ändamålsenlig form för samverkan och konkret utvecklingsarbete.” (ibid, s 31).

I IM-gruppens slututvärderingsrapport till ÖK i september 1999 konstaterar de angående partnerskapsdimensionen att ”Till skillnad från många andra strukturfondsprogram kännetecknas Mål 4 av ett [till antalet] mindre och långt mer aktivt partnerskap.” (1999, s 36). Vidare att ”Partnerskapens arbetsformer skiljer sig visserligen åt mellan olika regioner, men att det handlar om ett aktivt arbete i samtliga fall torde vara oomtvistat. I våra intervjuer har vi också mötts av en stor entusiasm och ett genuint engagemang från partnerskapens ledamöter.” (ibid,

s 37). De drar slutsatsen att ”Parternas aktiva engagemang för programmet är den avgjort viktigaste faktorn när det gäller att skapa kvalitet och mervärde i programmet.” (ibid, s 48).

I slututvärderingsrapportens konklusion framhåller IM-gruppens utvärderare att:

”Det aktiva partnerskapet är unikt för Mål 4 och bör vidareutvecklas och kanske även spridas till annat strategiskt utvecklingsarbete. Det aktiva partnerskapet har tveklöst varit en nyckel till programmets framgång. Förutsättningarna för att nå ett aktivt partnerskap har varit flera, dels att parterna sen länge är etablerade och har en legitim bas inom området, dels att man genom samordnarkonstruktionen har lyckats knyta myndighetsrollen till partnerskapet på ett sannolikt också unikt sätt.” (ibid, s 266).

2.3.4 Arbetsmarknadens organisationer i ÖKs ”testamente”

Jag avslutar genomgången av det empiriska materialet med den skrivelse som arbetsmarknadens organisationer i ÖK ställde till regeringen 1999-11-23. I skrivelsen framför de sina synpunkter som de vill inarbeta i nästa programperiod (utifrån utvärderingen som ventileras ovan i avsnitt 2.3.3). Följande av ÖKs AUs organisationer undertecknade skrivelsen: Folkbildningsrådet, Företagarnas Riksorganisation, LO, SACO, SAF, Svenska Kommunförbundet och TCO.

Beträffande partnerskapfenomenet anser arbetsmarknadens organisationer under rubriken ”Det framgångsrika partnerskapssamarbetet” att:

”Arbetsmarknadens organisationer vill understryka att de aktiva och breda partnerskapen - med samsyn både från arbetsgivar- och arbetstagarhåll samt deras tidiga engagemang i programmet har varit en grundläggande framgångsfaktor i Mål 4. Aktiva partnerskap har varit en förutsättning för ett framgångsrikt regionalt arbete. Erfarenheterna från Mål 4 visar att partnerskapen är beredda att ta ett stort och aktivt regionalt ansvar om möjligheten därtill ges.” (s 1)

Vidare vill arbetsmarknadens organisationer:

”...kraftigt betona vikten av att man på alla nivåer i nya Mål 3-arbetet [dvs nästa programperiod] skapar förutsättningar för att bevara och vidareutveckla den starka samsyn

och partnerskapsanda som funnits i Mål 4. Detta innebär bl.a. att man måste sätta tillit till den regionala nivån. Regionerna bör själva få avgöra hur man når uppsatta mål. Att Mål 4-programmet gett de regionala partnerskapen ett reellt inflytande under hela programperioden har visat sig vara en god grund för att uppnå delaktighet och ansvarstagande av de regionala partnerskapen. Då arbetsmarknadens organisationer upplevt att de ägt programmet, som gynnar de egna medlemmarna, har programmet fått full legitimitet hos deltagande företag/verksamheter (i vård- och omsorgsverksamhet inom kommuner och landsting) och deras anställda.” (ibid)

3. Partnerskapsbegreppet landar i Sverige - en analys

I detta kapitel analyserar jag det empiriska materialet i kapitel 2 utifrån uppsatsens två första forskningsfrågeställningar: A) På vilket sätt fungerade EUs grundläggande partnerskapsprincip i den svenska arbetsmarknadskontexten? samt B) Vad är det som lyfts fram vid implementeringen av denna typ av partnerskapssamverkan? Den tredje och studiens sista frågeställning om hur vi kan förstå och förklara dessa resultat sparas till slutet av kapitlet samt även till det fjärde och sista.

3.1 EUs grundläggande partnerskapsprincip i den svenska kontexten

3.1.1 Partnerskapsdefinitioner

Om vi inleder med hur EUs grundläggande partnerskapsprincip fungerade kan jag initialt konstatera att i EUs definition från år 1988 (avsnitt 1.1.1) fokuseras samverkan mellan Europeiska kommissionen, medlemsstaten och myndigheter på olika nivåer, där dessa aktörer ska agera som partner för att nå ett gemensamt mål. Detta tolkar jag som en *vertikal* partnerskapsyn mellan formella aktörer - mestadels myndigheter - som ska sträva mot ett gemensamt mål, gärna i konsensus. Även i den svenska (forsknings)definitionen talas om en delmängd kring vilken samverkan kan byggas, vilket enligt min mening visar en samsyn med EUs definition i fråga om vikten av gemensamma mål och konsensustänkande. Däremot ses i den svenska definitionen de medverkande **inte** som enbart myndigheter, utan det talas i stället om det vidare begreppet ”aktörer”. Jag anser att man i den svenska definitionen har en mer *horisontell* syn på själva partnerskapsbegreppet (se även nedan avsnitt 3.1.2).

3.1.2 Partnerskapsbegreppet i det grundläggande dokumentet

Om vi studerar partnerskapsbegreppet i det samlade programdokumentet (SPDn) utgår man från att det är EUs grundläggande partnerskapsidé som ska implementeras i den svenska arbetsmarknadskontexten. Den definition av EUs partnerskapsbegrepp som används i SPDn skiljer sig från EUs definition från år 1988. Mest markant är att i avtalstexten talas det om ett partnerskap bestående av alla berörda företrädare med ansvar för fondens förvaltning och inte enbart om myndigheter. Detta tolkar jag som att definitionen i SPDn är mer *horisontell* än

vertikal i sitt slag och alltså börjar likna den svenska. Om detta är en anpassning till den svenska kontexten eller ej låter jag vara osagt, men det är intressant att notera att EUs definition redan på detta inledande stadium har förändrats.

För det andra har SPDns definition något olika lydelse beroende på om det är den svenska eller engelska texten man studerar (se även avsnitt 2.2). I den engelska texten talas det om ett partnerskap inkluderande ”the economic and social partners” och i den svenska om ”ekonomiska parter och arbetsmarknadens parter”. Man tycks här ha tappat bort bostaven ”n” från det engelska *partner* som i det svenska har blivit *parter*. Och det är den svenska avtalstexten som är den formellt gällande.

3.1.3 Trepårtssamverkan - ett svenskt problem

Som konstaterats tidigare i denna studie har diskussionen om den svenska modellens vara eller icke-vara varit på tapeten under en längre tid (se även avsnitt 1.2.3). Forsberg konstaterar att den tripartistiska relationsformen tidigare varit vanlig framför allt inom det svenska arbetsmarknadsområdet. Vidare anger Forsberg att åtminstone arbetsgivarorganisationen SAF i början av 90-talet markerade att de **inte** längre ville medverka till den korporatism som karaktäriseras av samverkan mellan de tre aktörerna: staten, arbetstagarorganisationer (”arbete”) och arbetsgivarorganisationer (”kapital”), dvs det Forsberg kallar den tripartistiska relationsformen.

Här kommer nu EU med möjlighet till delvis europeisk finansiering av ett Mål 4-program och säger att nu ska vi inom arbetsmarknadsområdet syssla med samverkan i partnerskap som ska hantera offentliga medel - dvs klassisk tripartistisk korporatism. Frågan som infinner sig är hur detta partnerskapsbegrepp kommer att hanteras av de aktörer - de Mål 4-partnerskap - som förväntas implementera Mål 4-programmet i den svenska arbetsmarknadskontexten utifrån denna något komplexa situation.

3.2 Partnerskapsbegreppet som det lyfts fram vid implementeringen

Då det gäller de tre centrala organens - ÖK, RK och Mål 4-utvärderare - hantering av partnerskapsbegreppet analyseras detta utifrån vad det är som lyfts fram i officiella ställningstaganden samt deras agerande vid implementeringen av denna typ av partnerskapssamverkan. Ha gärna i åtanke att det är en process som sträcker sig över fem år, dvs det finns en tidsdimension.

3.2.1 Övervakningskommitténs partnerskapsidé

I det empiriska avsnittet 2.3.1 kunde konstateras att Övervakningskommittén på sitt första möte hanterade partnerskapsbegreppet i några av sina ärenden. Den arbetsordning som antogs för att reglera ÖKs arbete accepterades av mötet, medan den som hade att reglera dito för RK fick SAF att reagera och kräva en protokollsanteckning där villkoren för SAFs medverkan i de regionala partnerskapen framgick. SAF betonade härvid att dessas roll ska vara rådgivande och främjande och **inte** inneha rollen som myndighet med beslutsansvar. Jag tolkar SAFs reaktion som uttryck för oro över en befarad återgång till svensk tripartistisk korporatism.

Då det gäller det *Policydokument för genomförande av Mål 4 på regional nivå* som togs fram av ”den svenska inre kärnan” av ÖK-ledamöterna före ÖKs första möte ska det poängteras att dokumentet inte hanterades som ett beslutsärende på mötet, utan som en medföljande *bilaga*. I detta policydokument återfinns flera skrivningar om partnerskapen. Intressant utifrån resonemanget om den svenska modellen är att det är här skrivningen om att det är arbetsmarknadens parter som förutsätts vara de främsta bärarna av Mål 4-programmet återfinns för första gången. Parterna görs härmed, enligt min tolkning, i enlighet med traditionen i den svenska modellen för relationer på arbetsmarknaden till de viktigaste aktörerna i partnerskapet. Alltså ges dessa aktörer - arbetsmarknadens parter - stor makt.

De kraftiga skrivningarna i policydokumentet om de enskilda aktörernas medverkan i partnerskapet, där varje part ingår med sin speciella kompetens, resurser och intressen och ska vara med i hela processen från utredning och formulering av regional plan, till organisation av genomförandet inklusive information och utvärdering, kräver en hel del resurser av de part(n)er

som önskar delta. Konsekvenserna blir bl a att aktörer med begränsade resurser redan från början får mindre möjlighet att medverka i de regionala kommittéerna.

Det ovanstående - att det är arbetsmarknadens parter som lyfts fram i en resurskrävande verksamhet - gör att jag betraktar policydokumentet som en produkt som *försvenskar* idén om partnerskapet. Policydokumentets slutkläm däremot om att partnerskapet bör eftersträva enighet återfinns både i EUs partnerskapsidé och i svensk samarbetskultur.

Då ÖK ska tillsätta den arbetsgrupp för utvärderingsfrågor (AU) som SPDn stipulerar, vilka fastslås den bestå av? Jo, utöver Europeiska kommissionen och Näringsdepartementet blir det följande parter - LO, TCO, SACO, SAF, Svenska Kommunförbundet - samt dessutom Företagarnas Riksorganisation (FR) och Folkbildningsrådet. Arbetsmarknadens traditionella parter får sålunda en central roll även om de kompletteras med FR och Folkbildningsrådet.

Då det gäller agerandet av ÖKs AU beträffande kritiken från kommissionens revisorer räds de inte att försvara den mer ”svenska” Mål 4-strukturen med de regionala samordnarnas utökade befogenheter i beslutsprocessen. Detta gör de genom att påtala att den svenska konstruktionen med regionala partnerskap som inkluderar en statligt anställd samordnare och dennas befogenhet i beslutsprocessen är ett *förhandlingsresultat* mellan Europeiska kommissionen och konungariket Sverige. Det hävdar att det är just detta förhandlingsresultat som har möjliggjort för de svenska avtalsslutande parterna att aktivt delta i de regionala kommittéernas arbete.

Slutligen framhåller ÖKs AU att i och med att samordnaren ingår i partnerskapet är det förenligt med *god* svensk förvaltningstradition - hanterande av offentliga medel sköts av statligt anställda. Det framstår som en i mitt tycke ganska rejäl lektion i svensk modelltänkande, dock med inslag av den EU-influerade partnerskapsidén. Konstruktionen innebär, som jag ser det, att samtidigt som arbetsmarknadens parter får ett betydande inflytande enligt svensk arbetsmarknadstradition, så tas de formella besluten om offentliga medel enligt traditionen i svensk författning av ansvarig statlig tjänsteman.

3.2.2 De regionala kommittéernas partnerskapsidé

Då det gäller de regionala kommittéernas partnerskapsidé så har jag valt att illustrera detta med de sex ordförandekonferenser som genomfördes under programperioden (avsnitt 2.3.2). Det som förloras härigenom är troligen regionala variationer, samtidigt som det kan noteras att i stort sett samma organisationer ingick i de regionala Mål 4-partnerskapen landet runt (för utförligare genomgång av partnerskapens sammansättning se IM-gruppens utvärderingsrapport från september år 1999).

Initialt kan noteras att ordföranden och vice ordföranden för de regionala partnerskapen vanligtvis är SAF- respektive LO-representanter och att de på den första konferensen definierar sitt ansvar som icke-juridiskt, dvs utifrån vad det **inte** är. Vidare att huvuddelen av de områden ordförandekonferenserna uppehåller sig vid, samt uttalar sig om, rör just partnerskapsdimensionen.

Det måste betraktas som relativt tidigt att hösten 1997, efter ca ett års Mål 4-verksamhet, diskutera och ställa krav inför nästkommande programperiod (från och med år 2000). Uttalanden om att det är ”Mål 4s styrsystem och Mål 4-andan” som ska gälla kan ses som uttryck för att partnerskapsmodellen har antagit en form och ett arbetssätt som funnit acceptans hos de svenska Mål 4-aktörerna och som man vill bevara inför framtiden. Att ordförandekonferensen i sitt uttalande till regeringen skriver att det är *parterna* (dvs arbetsmarknadsparterna) som är ”de främsta bärarna” av programmet och att man har funnit ett välfungerande samspel mellan den regionala kommittén (”bärarna”) och myndigheten, är tankeväckande utifrån idén om att svensk och europeisk partnerskapsidé tycks smälta samman när Mål 4-programmet implementeras.

På regional nivå operationaliseras SPDn och ÖKs skrivningar om att det är RK som väljer ut projekt inom länet, genom att RK i sina regionala planer beslutade om den samlade strategin för Mål 4-programmet på länsnivå och att samordnaren använde detta som ”ledstång” inför sina myndighetsbeslut. Onekligen en tämligen innovativ konstruktion för att i den praktiska verkligheten förena de båda tankestrukturerna - att lyckosamt förena EUs idé om ett betydelsefullt partnerskap med framför allt SAFs strävan efter att **inte** återinföra den tripartistiska

korporatismen. Däremot förefaller SAF i samarbete med övriga parter på arbetsmarknaden att ha skaffat sig ett betydande reellt inflytande över Mål 4-programmet.

3.2.3 Utvärderarnas partnerskapsidé

Angående utvärderarnas hantering av partnerskapsbegreppet konstaterar jag att de har fokuserat på hur de olika partnerskapen har fungerat i praktiken (avsnitt 2.3.3). Utvärderarna nöjer sig med att deskriptivt beskriva hur EUs partnerskapsidé har hanterats i Mål 4-programmet, genom att återberätta de deltagande aktörernas synpunkter från framför allt våren 1998. Utifrån dessa röster drar de vissa slutsatser. En komparation görs då utvärderarna hävdar att Mål 4-partnerskapen är aktivare än andra strukturfondspartnerskap i Sverige.

Utvärderarna anser att det aktiva Mål 4-partnerskapet är nyckeln till Mål 4-programmets framgång och menar att kopplingen via de regionala samordnarna mellan parternas reella inflytande och myndighetens beslutsbefogenheter är unik. Utvärderarna gör dock ingen större ansats att sätta in denna Mål 4-struktur i ytterligare sammanhang, t ex att i ett samhällsperspektiv försöka förklara den svenska tillämpningen av partnerskapsfenomenet, vilket de gör när det gäller utvärdering av andra frågor i programmet, t ex villkoren för lärande i arbetslivet och jämställdhetsdimensionen.

3.2.4 Arbetsmarknadens organisationers partnerskapsidé

De organisationer i ÖKs AU som undertecknar skrivelsen till regeringen benämner sig själva ”arbetsmarknadens organisationer” och påtalar att Mål 4s framgångsfaktor var de aktiva och breda partnerskapen (avsnitt 2.3.4). Vidare talar de om samsyn från både arbetsgivar- och arbetstagarhåll och dessas tidiga engagemang i programmet. Det är intressant att de betonar arbetsmarknadens *organisationer* - i svenskt språkbruk vanligtvis analogt med parterna på arbetsmarknaden - samt att de *tidigt* förekommer i partnerskapssammanhanget.

Även betoningen på den regionala nivån är markant i skrivelsen. Det talas om att erfarenheterna från Mål 4 visar att partnerskapen är beredda att ta ett stort och aktivt *regionalt* ansvar

om möjligheten därtill ges - vidare vikten av att ha tillit till den regionala nivån. Nyckelord är reell *delaktighet* och *ansvarstagande*.

Slutligen bekräftas att arbetsmarknadens organisationer upplevt att de har *ägt programmet*, vilket enligt deras mening har inneburit att programmet har fått full legitimitet hos deltagande företag/verksamheter och deras anställda.

4. Den svenska implementeringen - några viktiga karakteristika

I den svenska utformningen har vi i denna studie kunnat notera några viktiga drag - främst rörande regionaliseringen samt den svenska traditionen för partssamverkan och myndighetsutövning.

4.1 Regionalisering

Redan i SPDn fann vi en tydlig markering att inflytandet skulle återfinnas på regional nivå. De regionala partnerskapen ska ”välja ut projekt inom varje län”. Vad innebär egentligen detta? Det står **inte** uttryckligen att de regionala kommittéerna har beslutanderätt rörande enskilda projekt, men de har ansvar för resultatet av länets urvalsförfarande. Detta är en intressant kombination och det faktum att den är något otydlig till sin konstruktion underlättar sannolikt den praktiska tillämpningen. De regionala samordnarnas dubbla roller bör uppmärksammas. De är dels anställda av den svenska myndigheten av vilket följer vissa uppdrag, bl a formella beslut om projekt samt ansvaret för administrationen av checksystemet, dels medlemmar i det regionala partnerskapet, som en ledamot bland övriga.

Det är vidare intressant att det är de regionala partnerna *själva* som ska bestämma sin sammansättning - vanligtvis utses ledamöter av någon annan part t ex av regeringen, vilket även var fallet för övriga strukturfondsprogram, men icke i Mål 4. Att de regionala ordförandena och vice ordförandena - SAF och LO - tar ansvaret för genomförandet av de för regionerna gemensamma konferenserna kan ses som en självständighetsförklaring (”power”).

Övervakningskommittén, i sin tur, är noga med att stödja de regionala kommittéerna - det är här arbetet förväntas bli utfört och det är hit den övervägande delen av resurserna allokeras.

4.2 Partners och parter - betydelsen av bokstaven n

I studiens analys av det empiriska materialet har vi visat att partnerskapsbegreppet *inom* EU-strukturen förändras i riktning mot begreppet parter i enlighet med den svenska traditionen på arbetsmarknaden. Detta speglas redan i de *tvåspråkiga* avtalstexterna där den engelska textens *partners* motsvaras av den svenska textens *parter*. Begreppet tenderar dessutom att röra sig från en vertikal innebörd till en *horisontell*. Vid implementeringen av det horisontella partnerskapet på regional nivå tar arbetsmarknadens parter redan i ett tidigt skede en ledande roll.

Utifrån Forsbergs karaktäristika av den svenska modellens korporativa strukturer med hög grad av centralisering anser jag att vi vid implementeringen av Mål 4-programmet har sett en tydlig förskjutning från de centrala till de regionala aktörerna. Vidare har trepartssamarbetet getts en speciell utformning. Vi får i praktiken ett för svensk del traditionellt samarbete mellan arbetsmarknadens parter med ett betydande reellt inflytande, samtidigt som den formella beslutanderätten reserveras för ansvarig ”ämbetsman”. Diskussionen om huruvida korporatismen är död eller inte är måhända en felaktigt ställd fråga, men i min studie framgår att tillämpningen i vart fall förändrats inom ramen för makten och härligheten i det svenska Mål 4-partnerskapet.

Min tredje och sista forskningsfrågeställning avsåg hur kan vi förstå och förklara vad som framkommit. Jag har naturligtvis inte kunnat ge något uttömmande svar på denna fråga. Men jag har visat att utformningen och genomförandet av Växtkraft Mål 4 i Sverige har varit beroende av de svenska arbetsmarknadstraditionerna. Dessa har i viktiga avseende fått en betydande genomslagskraft. EU tycks inte bara ha accepterat detta, utan verkar utgå från att den allmänna modellen för Mål 4 ska anpassas till den nationella kontexten - endast så kan den förväntas bli effektiv.

4.3 Tillämpning och definition

I denna studies inledning konstaterades att en svensk definition av EUs strukturfondspartner-skapsbegrepp saknas (avsnitt 1.1.1). Mot bakgrund av resultaten i min studie förefaller det rimligt att hävda att begreppet kanske **inte** enbart kan definieras som ett EU-begrepp. Genom

sin implementering i en specifik kontext modifieras partnerskapsbegreppet till delvis något nytt och annorlunda. Detta förändrade begrepp, som både utmanar och anpassar sig till den befintliga svenska arbetsmarknadskontexten, har också av samtliga inblandade aktörer betraktats som en stor framgång för samarbetet. För kommande studier inom området kan det därför vara på sin plats att försöka sig på en ny, tentativ definition av partnerskapsbegreppet i dess svenska tillämpning:

EUs partnerskapsidé så som den implementerades i den svenska arbetsmarknadskontexten genom det Europeiska Socialfondsprogrammet Växtkraft Mål 4 åren 1995-2000 rörde en på delaktighet grundad samverkan och ansvarstagande kring ett gemensamt och väl avgränsat område med tonvikt på regional tillämpning och baserat på svenska traditioner om partssamverkan och myndighetsutövning.

EUs partnerskapsidé så som den kom att implementeras i Sverige innebar, enligt min mening, också en positiv utveckling av en del av den svenska arbetsmarknadskontexten, vilket möjliggjorde ett effektivt samarbete mellan parterna och till att man undvek ideologiska strider. Även om själva partnerskapsidén innebär vissa svårigheter och problem - de befintliga strukturerna är ”sega” och kan sätta sig emot nytänkande - så har partnerskapsidén stora möjligheter. Den är tillräckligt vag för att inte utesluta aktörer eller agerande, men inte så vag att den blir verkningslös; aktörerna agerar i ”upplöst egenintresse”, vilket gör dem intresserade av processen samtidigt som samarbete underlättas. De erfarenheter som gjorts av partnerskapsidén inom Mål 4 i Sverige skulle därför kunna utgöra en del av en strukturell nytändning i den svenska arbetsmarknadskontexten.

Stenstaden den 18 april anno 2001

Frida L Winnerstig

Källförteckning

Böcker och artiklar

Carlström, J. & Frithiofson, O. (1999). *Kommunerna och tillväxtavtalen - erfarenheter från det inledande arbetet*. Svenska Kommunförbundet. Kommentus förlag AB. Stockholm.

European commission (1996). *The European Social Fund Objective 4 1995-99. Single Programming Document for Sweden*. ESF:95001E4. ARINCO: 95SE05003.

Europeiska kommissionen (1988). *Regulation (EEC) 2052/88*.

Europeiska kommissionen (1996). *Europeiska Socialfonden Mål 4 1995-99. Samlat programdokument för Sverige*. ESF:95001E4. ARINCO: 95SE05003.

Forsberg, P. (2000): Nya former för institutionaliserat samarbete mellan stat, arbete och kapital?, i Neergaard, A. & Stubbegaard, Y. (red). *Politiskt inflytande*. Lund: Studentlitteratur.

Hallin, G. (2000): Partnerskap i regionalt utvecklingsarbete: lösa förbindelser eller lösa problem?, i *Epokskifte och demokratiparadoxer, tre essäer om tillväxt, partnerskap och demokrati i den regionala utvecklingspolitiken*. Landstingsförbundet. Informationsavdelningen. Stockholm.

IM-gruppen i Uppsala AB (1998). *Partnerskapens roll i Växtkraft Mål 4 - i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Värmlands och Västernorrlands län*. IM-gruppen september 1998. Uppsala.

IM-gruppen i Uppsala AB (1999). *Växtkraft Mål 4 - den andra etapputvärderingen. Slutrapport*. IM-gruppen september 1999:4. Uppsala.

Johansson, J., Hallin, G. och Ohlsson, J. (2000). *Epokskifte och demokratiparadoxer, tre essäer om tillväxt, partnerskap och demokrati i den regionala utvecklingspolitiken*. Landstingsförbundet. Informationsavdelningen. Stockholm.

Nylund, A. (projektledare), Bager-Sjögren, L., Hopstadius, J. & Levin, H. (2000) *Utvecklingskraft i små företag - En jämförelse mellan arbetsställen i EU Programmet Växtkraft Mål 4 och i övriga näringslivet*. Svenska ESF-rådet & Rådet för arbetslivsforskning.. Stockholm.

Neergaard, A. & Stubbegaard, Y. (red) (2000). *Politiskt inflytande*. Lund: Studentlitteratur.

Olssons, J. (2000). *Regionala partnerskap - utveckling på bekostnad av demokratin?* Landstingsförbundet. Informationsavdelningen. Stockholm.

Patton, M. Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. United States of America: Sage Publications.

Westerholm, E. (1999). *Partnerskap - ett modeord eller ett nytt samhälle?* Dalarnas forskningsråd 1999:4. Falun.

Opublicerade dokument

Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 5 december 1996.

Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 28 augusti 1997.

Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 5 februari 1998.

Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 27 augusti 1998.

Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 10 februari 1999.

Minnesanteckningar från Ordförandekonferens 15-16 september 1999.

Övervakningskommitténs protokoll 96/1.

Övervakningskommitténs protokoll 97/1.

Övervakningskommitténs protokoll 98/6.

Övervakningskommitténs protokoll 99/1.

Övervakningskommitténs protokoll 99/3.